

RIIGIKOGU

4. istungjärk **Protokoll nr. 81 (18).**

1921. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Riigikogu Juhatus teadaanne Riigikogu Tööerakonna rühma liikme T. Grünthal'i Riigikogust tagasiastumise ja uue kandidaadi kohta. — 3. Awalikkude üldharidusliste keskkoolide seaduseelnõu — antud hariduskomisjoni. — 4. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 9. sep. 1921 a. wastuwõetud seadus haridusministeeriumile alluwate asutuste koosseisu kinnitamise kohta — kinnitamata jätmise. — 5. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 6. sep. 1921 a. wastuwõetud seadus napside ja likööride walmistamise ja müügi kohta („Riigi Teataja“ nr. 81—1921 a.) kinnitamine. — 6. Tööstuslise töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ärakaotamise seadus — III. lugemisel. (Wastu wõetud ilma redaktsiooni komisjoni andmata). 7. Seaduseelnõu kaitsewäe teenistusse wõtmise ja wabastamise kohta 1921 a. ja 1922 aastal — II. lugemisel wastu wõetud. — 8. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus.

Riigikogu koosolek 25. nowembril 1921. a. kell 5 p. 1. Toompea lossi Walges saalis.

Kokku on tulnud 74 Riigikogu liiget.
Koosolekut juhatab abiesimees **A. Kerem.**

Sekretääri kohal sekretäär **A. Tupits.**
Walitsuse lauas: haridusminister **H. Bauer** ja sõjaminister **J. Soots.**
Koosolek algab kell 5,10 min. p. l.

1. Päewakorra Juhataja **A. Kerem:** Awan Riigikogu koosoleku Ettepanekuid päewakorra muutmise ehk täiendamise kohta tehtud ei ole, sellega loen päewakorra wastuwõetuks.

2. Riigikogu Juhatus Enne, kui päewakorra juure üle minna, on Riigikogule teada anda, et Riigikogu Juhatus nime peale on rkl. T. Grünthal'i poolt teadaanne Riigikogust tagasiastumise üle sisse tulnud.

Riigikogu Juhatus rühma järgmisele kutse saata.

Riigikogu läheb esimese päewakorrapunkti juure.

3. Awalikkude üldharidusliste keskkoolide seaduseelnõu I lugemisel.

Kodukorra § 47 põhjal otsustab Riigikogu, kas seda seaduseelnõu komisjoni anda ehk selle seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda.

J. Bergman (kristl.): Tähele panes, et see seaduseelnõu Riigikogu liikmetele kätte on antud ja et neil küllalt wõ-

malust oli tutwuneda selle ettepanekud seaduseelnõuga, panen ette selle seaduseelnõu esimesele lugemisele asuda.

Juhataja **A. Kerem:** On ettepanek tehtud seda seaduseelnõu esimesele lugemisele wõtta. (Wahelhüüe: Hariduskomisjoni anda!) Ja teine ettepanek — seda hariduskomisjoni anda. Ma panen need ettepanekud hääletamisele. (Hääletatakse esimesele lugemisele wõtmise ettepanekut.) See ettepanek on saanud poolt 14 häält. (Hääletatakse hariduskomisjoni andmise ettepanekut.) See ettepanek on saanud poolt 23 häält. Et kumbki ettepanek absoluutset enamust pole saanud, siis tulewad nad uuesti poolt ja wastu hääletamisele, selles järjekorras, kuidas nad hääli on saanud. (Hääletatakse komisjoni andmise ettepanekut.) See ettepanek on saanud poolt 35 häält ja wastu 8. (Hääletatakse esimesele lugemisele mineku ettepanekut.) See ettepanek on saanud poolt 16 ja wastu 27 häält. Sellega on otsustatud seda seaduseelnõu hariduskomisjoni anda.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

4. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal 9. sept. 1921 a. wastuwõetud seadus haridusministeeriumile alluwate asutuste koosseisu kinnitamise kohta.

Hariduskomisjoni aruandja **J. Annusson:** Selle seaduseelnõuga tahetakse normeerida haridusministeeriumile alluwate asutuste koosseisu, koolisid jne. Peale olemasolewate asutuste on weel kaks asutust, mida meil tegelikult olemas ei olegi, need on muuseum ja keskarhiw.

Wabariigi Walitsus wõttis vastu ettepaneku riigi muuseumi põhikirja kohta, kuid wõttis selle tagasi, kuna keskarhiwi kohta ettepanekut pole tehtud. Hariduskomisjon seda seadust arutades leidis, et on täiesti ebaloomuline ja wõimatu ära määrata olemata asutuse koosseisu, kui ei ole kindel tema tegewusala, samuti ka ülesanne. Sellepärast otsustas komisjon Riigikogule ette panna seda seadust kinnitamata jätta. See ei sünnita ka haridusministeeriumile raskusi, sest, et teised asutused, millede koosseis kinnitud, eelarwes ettenähtud krediiti edasi saavad. Neid motiive arwesse wõttes panen ette seda seadust kinnitamata jätta.

Haridusminister H. Bauer: Austatud rahwasaadikud! Komisjon paneb ette seda seadust mitte kinnitada, esiteks sellepärast, et riigi muuseumi praegu olemas ei ole ja teiseks keskarhiwil pole põhikirja. Ma tahan neid küsimusi selgitada. Eelarwe läbiwaatamisel selgus, et meie peame õige kokkuhoidlikud olema ja seda, mis wõimalik, eelarwest maha tõmbama, sellepärast jäi muuseum tänawu eelarwest välja.

Keskarhiw töötab juba. Ta ei hakanud töötama mitte tänawu, waid juba minewal aastal, aga tema põhikirja ei saa weel Riigikogu arutada, sest et see ühes kontaktis on riigiarhiwiga. Haridusministeerium on põhikirja juba kewadel walitsusele sisse annud, kuid mõnesugustel põhjustel ei olnud wõimalik seda põhikirja üksikasjaliselt läbi waadata ja ta tuleb kõige lähemal ajal arutamise alla. Arhiw funktsioneeris juba minewal aastal ja pidi funktsioneerima, sest arhiwaale oli väga palju ja wäljamaalt toodi neid ka weel juure. Niisama pidi ka keskarhiw asutatud saama, ehk tal küll weel põhikirja pole. Kui nüüd see seadus tagasi lükatakse, siis tuleb niisugune seisukord, et asutus on olemas, töötab üle poolteise aasta juba, kuid tal pole seaduslist alust. Enne oli niiviisi wõimalik ja näituseks koolid loeti eelarwe korras juba asutatuks, kuna nüüd nõutakse, et neil asutustel kõigil oma põhikiri oleks. Et mitte asjata aega raisata ei tuleks nende kahe punkti pärast, tuleks see seadus mitte tagasi lükata, waid kinnitada, sest kõik teised punktid on korras ja nende kahe punkti kohta saab Wabariigi Walitsus kõige lähemal ajal täiendusi tooma, kuna muuseumi koosseis maha tõmmatakse ja keskarhiwi põhikiri kõige lähemal ajal arutusele tuleb. Et aga mitte tööd takistada, siis palun seda seadust kinnitada.

J. Annusson (töer.): Herra haridusminister tähendas, et on olemas riigi keskarhiw, mis juba töötab ja peale selle on ka riigi muuseum. Hariduskomisjon leidis täitsa wõimatu olemat riigi keskarhiwile määrata mingisuguseid palkasid. Nõutakse näituseks, et juhatajal oleks seal mingisugune esimese järgu professori palk jne. Sellepärast lükkas hariduskomisjon selle eelnõu arutamise tagasi. Arusaadaw, et ka muuseumi kohta ei wõetud mingisugust seisukohta, kuna walitsus ise selle esitise, mis ta Riigikogule oli ette pannud, tagasi wõttis. Kui haridusminister arwas, et wõiksid mõnesugused raskused tekkida teiste asutuste suhtes, kui see seadus tagasi lükatakse, siis seletas hariduskomisjoni koosolekul riigikontroll, et on täitsa wõimalik maksta haridusministeeriumil, eelarwete summade põhjal, tarwisminewat krediiti nende asutuste ülewalpidamiseks ja minu arwates ei oleks põhjust karta, et need asutused seisma jääks, nii et selle seaduse kinnitamata jätmise mingisuguseid segadusi ei sünnitaks. Riigikogul jääb üle teda, kas kinnitada ehk kinnitamata jätta, teisiti see pole wõimalik, sest et ei saa sealt mõnda osa wälja tõmmata ei keskarhiwi ega ka riigi muuseumi ja sellega oleks Riigikogu sunnitud niisuguseid asutusi kinnitama, mille kohta walitsus mingisugust seisukohta wõtnud pole. Ainuke abinõu on, et seda seadust kinnitamata jätta, mida ka hariduskomisjon on otsuseks teinud.

Juhataja **A. Kerem:** Ettepanekud on tehtud järgmised: hariduskomisjoni poolt, et seda seadust kinnitamata jätta ja Wabariigi Walitsuse poolt, et teda kinnitada. Ma panen esimesena hääletamisele hariduskomisjoni ettepaneku. (Hääletatakse.) Poolt 28 häält, vastu 22, sellega on otsustatud seda seadust kinnitamata jätta.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

5. Ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 5. sept. 1921 a. wastuwõetud seadus napside ja likööride walmistamise ja müügi kohta („Riigi Teataja“ nr. 81 — 1921 a.).

Terwishoiu komisjoni aruandja **O. Pärlin:** Käesolew seadus on ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal vastu wõetud ja „Riigi Teatajas“ wälja kuulutatud. Terwishoiu komisjon, seda seadust läbi waadates, leidis, et terwishoiu komisjon ei saa ühegi seaduse poolt olla, mis kodanik-

kudele alkoholiliste jookide kättesaamise võimaldab. Teisest küljest leidis komisjon, et käesolevas seaduses alkoholi määr, mis nendes jookides võib olla 60%, liig kõrge on. Selletõttu oleks terwishoiu komisjon selle seaduse kinnitamise vastu, aga nähes, et sellega midagi kätte ei saada, sest et meil praegu keeluseadus veel maksew ei ole ja õieti on praegune seadus selle endise seaduse, mis välja antud 6. septembril 1920 a., muutmise ja kui meie selle seaduse tagasi lükame, siis jääb see endise seadus maksma. Et aga käesolew seadus ikkagi parem on, kui endine, s. o. ta on tehniliselt palju laiem ja võimaldab nende napside ja likööride väljawedu ja kergitab seda õige märksa, siis sellest seisukohast välja minnes, otsustas terwishoiu komisjon, seda seadust kinnitada ja teen terwishoiu komisjoni nimel ettepaneku seda seadust kinnitatuks tunnistada.

Juhataja A. Kerem: Panen komisjoni ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on vähemus, sellega on otsustatud seda seadust kinnitada.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juure.

6. Tööstuslise töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ärakaotamise seadus III lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja ja **L. Johanson** (loeb): Tööstuslise töö seaduses ettenähtud rahatrahwide ärakaotamise seadus.

Juhataja A. Kerem: Panen peal kirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 1. Töölise karistamine ettevõtja poolt rahatrahwiga on keelatud.

Juhataja A. Kerem: Panen paragrahw 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Sellega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 2. Töölised, kes üle ¼ tunni hiljaks jääwad, lastakse tööle kas kohe ehk hiljemalt peale esimest tööwaheaega.

Märkus. Hiljaksjäämise korral töölise tööle laskmise kord määratakse kindlaks sisemise korra eeskirjas.

Siin oleks redaktsiooniline parandus teises reas „ehk“ asemele „wõi“.

Juhataja A. Kerem: Panen § 2 komisjoni aruandja poolt ettekantud redaktsioonis hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu on vähemus. Sellega on § 2 vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 3. Tööstuslise töö seaduse (Устав о промышленном труде), Wene riigi seaduste kogu XI köide, II osa, 1913 a. väljaanne) par. 98 punkt 6 ja § 214 muudetakse järgmiselt:

1) Par. 98 punkt 6 lugeda: „записи заработка“; Selle järgnewad sõnad: „с указанием количества наложенных на рабочего взысканий и поводов их наложению“ kustutakse maha.

2) Par. 214 täiendatakse uue 4-nda punktiga järgmises redaktsioonis: „4) Töölised rahatrahwide wõtmises.“

Siin on 2 redaktsioonilist parandust teha „selle“ asemele „sellele“ ja wenekeelne tekst lugeda wanas kirjawiisis.

Juhataja A. Kerem: Panen § 3 komisjoni aruandja poolt ettekantud redaktsiooniliste parandustega hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 3 vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson (loeb): § 4. Kaotatakse ära järgmised tööstuslise töö seaduse paragrahwid: 104 ühes märkusega, 105, 106 ühes märkusega, 107—109, 110 ühes märkusega, 111, 112 ja par. 213-st punkt 6.

Juhataja A. Kerem: Panen § 4 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Sellega on § 4 vastu wõetud.

Kodukorra § 80 põhjal panen peale III lugemist terve selle seaduse sisu korraga hääletamisele. (Hääletatakse.) See seadus on saanud poolt 31, vastu 24 häält, sellega on ta vastu wõetud.

Aruandja L. Johanson: Kuna see seadus lühikene on ja eneses sisaldab makswa seaduse muutmist, teen ettepaneku seda maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Juhataja A. Kerem: On ettepanek tehtud seda seadust maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata. Sõna ei soowita, siis ma panen selle ette-

paneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 24 häält, vastu — 18 häält. Sellega on ettepanek vastu võetud ja seadus ilma redaktsiooni komisjoni andmata otsustatud maksmapanna.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrak punkti juure.

7. Seaduseelnõu Riigikaitse komisjoni aruandja kaitseväe teenistusse võtmise ja wabastamise kohta 1921 ja 1922 aastal H lugemisel. Riigikaitse komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seaduseelnõu kaitseväe teenistusse võtmise ja wabastamise kohta 1921 ja 1922 aastal.

Juhataja A. Kerem: Panen pealkirja hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda, sellega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja J. Laidoner (loeb): § 1. Noored mehed, kes 1902 aasta kümne esimese kuu jooksul (kunni 1. nowembrini 1902 a. on sündinud, kutsutakse 1. webruariks 1922. a. sõjawäeteenistusse, millest ajast nad ka loetakse tegelikus sõjawäeteenistuses.

Märkus. Sõjawäeteenistusse ilmumise algpäewaks määratakse 2. jaanuar 1922 a. ja kogumise punkt 29. jaanuar 1922 a.

Siin on märkuse ümberkirjutamise juures redaktsiooniline wiga jäänud, nimelt tuleb lugeda: „Sõjawäeteenistusse wastuvõtmise algpäewaks“ jne. „ja kogumisepunkti ilmumise päewaks“ jne.

Sõjaminister J. Soots: Teisipäewasel koosolekul wõttis Wabariigi Walitsus selle seaduseelnõu päewakorrast ära, et tema juure parandusi teha. Täna esineb walitsus parandusega § 1-se juure. Nimelt, et wõetakse sõjawäeteenistusse noored mehed, kes 1902 aasta esimese kaheksa kuu jooksul (kunni 1. septembrini 1902 a.) on sündinud, mitte kümne kuu mehed. See parandus on tingitud sellest, et Wabariigi Walitsus eelarwe kokkuseadmise juures leidis, et sissetulekuid väljaminekutega raske on kokkukõlasse wiia, ja et eelarwe kaswaks suureks. Walitsus ei leidnud mund teed, kui läks selle peale välja, et tulewal aastal sõjawäe arwu vähendada. Nimelt — teenistusse wõtta kaheksa kuu mehed, mitte kümne kuu mehed, nagu senni.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja J. Laidoner: Riigikaitse komisjon arutas seda küsimust tänasel koosolekul ja mul on au riigikaitse komisjoni nimel järgmist teatada: seda silmas pidades, et Wabariigi Walitsus on paranduse sisse wõtnud sellel eeldusel, et riigi väljaminekuid vähendada, ja arwesse wõttes, et riigi julgeoleku eest wastutab parandustegija. Wabariigi Walitsus, ise, välja minnes riisiko peale vähem mehi teenistusse wõtta, — on riigikaitse komisjon parandusega nõus. Kuid seda küsimust arutades, leidis komisjon, et selle parandusega meie sõjawäe tegelik arw vähendatud saab. Sõjawäe arwu vähendamine iseenesest ei tähenda weel riisikot riigi julgeoleku suhtes, kui see vähem arw sõjawäge hästi õpetatud on. Siin on aga suur „aga“: Praegu on suur arw meie sõjawäest piiriwalwe teenistuses ja wahi-postidel. Seal on umbes $\frac{1}{2}$ wõi $\frac{1}{4}$ osa. Wahi-postid on ladude ja igasuguste asutuste juures. Seda olukorda ei loe riigikaitse komisjon mitte normaalseks ja ühes parandusega selles seaduses peaks sõjaministeerium ka piiriwalwe ja wahi-postide suhtes uue korralduse läbi wiima, piiriwalwet ja wahi-poste vähendades. Praegu on meil piiriwalwe ümber terve riigi, iseäranis tugew on ta Wene piiril, Tallinna-Narwa wahel, kuna Läti ja lääne piiril ta vähem on. Piiriwalwe läheb meil väga palju maksma. Läänud aasta eelarwe juures katsusin ma erateel kalkulatsiooni korda seada ja leidsin, et piiriwalwe umbes 200 milj. välja teeb. See on väljaminek, millel riigikaitsega midagi ühist ei ole. Nii suurt piiriwalwet pidada on ilmaaegne. Ilmaaegne on pidada ka suurt sõjawäge, kui see wiletsasti õpetatud. Wabadussõjas oli meil õpetatud sõjawägi endistest aegadest, kellel olid kogemused ilma sõja ajast, ja ainult see wõimaldas meie wabadussõja ajal nii ruttu korraldada sõjawäge organiseerida. Selle parandusega selles seaduses on juba samm tehtud selle poole, et meie tulewikus üle läheme 18 kuulise teenistuse aja peale sõjawäes. Selle aja hulka kuulaks kaks suwe ja üks talw ja ma arwan, et selle aja jooksul jalawäe sõdurid wõiks enam-wähem välja õpetatud saada, kuid sel korral peab kõige intensiivsemalt tööd tegema. Weel tähtsam küsimus on piiriwalwe küsimus riigikaitse seisukohast. Meie noored mehed, kes piiriwalwe teenistuses seisawad, saawad lihtsalt demoraliseeritud. Nemad ei seisa seal mitte nõnda

tihedalt koos, et nad üksteise kontrolli all oleks. Nemad on üksinda. Ma ei taha kellegile ette heita, et nemad seal kellegilt altkäemaksu wõtaks wõi nõnda edasi. Aga ma juhin tähelepanu selle peale ja teen seda ka riigikaitse komisjoni nimel, et need nooredmehed, kes sinna on paigutatud, wäga raskesse seisukorda on pandud. Igaüks, kes tahab üle piiri minna, wõib neile maksta. Hea on, kes nõnda kindel ja aus on, et sellele vastu paneb. Wõib olla, ehk leidub ka neid, kes seda mitte ei ole. Siin on ainult meie noortemeeste demoraliseerimine, mida rutem meie sealt wabaks saame, seda parem oleks see. Ma rääkisin isiklikult rahaministriga ja tema arwas, et on wõimalik piiriwalwet teisiti seada. Igatähel, mida rutem meil piiriwalwe saab wähenatud, seda parem on see mitmekülgsest riigikaitsele. Küsimus seisab ainult selles, kuipalju see meil majandusliselt kasu ehk kahju toob. Aga see ei ole riigikaitse komisjoni asi kalkuleerida, seda peawad teised tegema. Riigikaitse komisjonis sai ka kalkuleeritud ja leiti, et meil mingisugust iseäralist majanduslist huwi ei ole seda piiriwalwet pidada. Mis puutub poliitilisse seisukorda, siis ei leidnud riigikaitse komisjon, et ka selles suhtes nii tihedat walwet piiri peal peaks pidama, waid iga isik, kes üle piiri tuleb, peaks saama siseriigis täiesti registreeritud, et ta kusagil ei saaks mitte elada ilma registreerimata. Seda korraldust peab tegema siseminister. Kui meil on kindel kord, sisemise omawalitsuse näol, siis on wõimalik, et inimesed kõik teada on, kes meil elawad. Siis ei ole mingisugust iseäralikku hädaohtu riigile karta ülepiiri tulewate poolt. Riigikaitse komisjon näeb, et selleks on tarwilik kindel sisemine kord. Sellepärast riigikaitse komisjoni nimel ühinen ma selle walitsuse poolt tehtud parandusega. Omalt poolt, mitte komisjoni nimel, waid kui riigikaitse komisjoni ja Riigikogu liige, lisaks weel juure, et meil wiimasel ajal ülepea natuke kergemeelselt hakatakse waatama õppuse peale sõjawäes.

Meie oleme igal alal noored, ja arwame, et meie juba kõik teame ja mõistame. Sõjawäes on see ka iseäranis arusaadaw, sellepärast, et meil enam-wähem wõidurikas sõjakäik seljataga on. Sellepärast arwawad kõik, et enam ei ole tarwis õppida, kuna aga wäljamaal tehakse seda wäga intensiivsel teel. Seal on ka brigaadi kindralid koolidesse kokku kutsutud, aga meil panewad roodu komandeerid seda

pahaks, et neid kursustele kokku kutsutakse. Sellepärast, igatahes, on see meil wäärnähtus. Igaüks, kes oma ametit tahab täiesti mõista, peab selles edasi töötama ja ennast edasi harima. Olgu see kindral, polkownik, noorem ohwitser ehk reamees, ilma õppuseta sõjawäes ei maksa nad midagi ja niisugune sõjawägi on riigile lihtsalt ilmaaegsete wäljaminekute allikaks.

Juhataja **A. Kerem**: Panen § 1 ühes Wabariigi Walitsuse parandusega, millega komisjoni aruandja on ühinenud, hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. Wäeteenistuse seaduse §§ 477, 478, 479 tähendatud tähtaja „15. weebruari“ asemele määratakse „29. jaanuar 1922 a.“

Juhataja **A. Kerem**: Panen § 2 hääletamisele. (Hääletatakse.) Wastu ei olda. Sellega on § 2 vastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 3. Kaitsewäelased, kes 31. detsembriks 1921 a. ja 1. maiks 1922 a. kaks aastat ehk enam Eesti kaitsewäes on ära teeninud, wabastatakse ülemalnimetatud päewadel wäeteenistusest ja arwatakse tagawara wäkke.

Sõjaminister **J. Soots**: Nendel samadel põhjustel, missugustega Wabariigi Walitsus esines § 1 parandusega, esineb ta ka parandusega § 3 juure, mis nüi kõlaks: „Peale selle antakse Wabariigi Walitsusele õigus 1. sept. 1922 a. lasta tagawara wäkke oma äranägemise järele ka neid jalawäelasi, kes küll mitte 2 aastat pole ära teeninud, kuid kes kaks terwet suwe on õppusel olnud.“

Peaa tähendama, et Wene seaduste järele on sõjaministril õigus tagawara wäkke rahwawäelasi kuus kuud enne määratud aega lasta. Aga see aeg muidugi käib nende terminite kohta, mis Wene seaduses makswad on, see tähendab, jalawäes, kus teenistus 3 aastat, wõib lasta koju 2½ aastase teenistuse järele. Meie Eesti seaduse kohta esinebki Wabariigi Walitsus ettepanekuga, et temale antakse õigus rahwawäelasi enne 2 aastat koju lasta, nagu siin riigikaitse komisjoni esimees juba ütles, arwates, et kui 2 suwet jalawäelane õpib, tema siis saab küllalt ette

walmistud sõja tarwis, oletades muidugi, et ta selle aja jooksul aina õpib ja kõrvaltöösid ei tee.

Juhataja A. Kerem: Lõpusõna on komisjoni aruandjal.

Aruandja J. Laidoner: Riigikaitse komisjonis on ka see parandus läbi arutatud, ja nagu ma juba tähendasin, läheb sellega meie riigikaitse teenistus igatahes jalawäes 18 kuu aja peale üle, s. o. nagu ma eelmise märkuse juures tähendasin, üks talw ja kaks suwe. Riigikaitse komisjon arutas seda küsimust väga pikalt ja tuli otsusele, et see lubataw on sel tingimisel, kui sõdurid kõik selle aja saawad täiesti sõjawäelisele õppusele pühendada. Siis võib neid niivõrd välja õpetada, et nemad rohkem oma teenistusele ja nende nõudmistele wastawad, mida nende sõjakorral saab peale pandud. Igatahes peaks õppus väga intensiivne olema ja nõuab ka väga hästi väljaõpetatud ohwitseride korpust. Selle juures tuleme sama punkti juure tagasi mis nõuab, et meie ohwitseride korpus peab veel edasi õppima ja end täiendama, et sel teel võiks ruttu ja intensiivselt noorimehi välja õpe-

tada. Iseenesest on mõista, et siia juure tehtud parandus veel otsekohe semalt nõuab, et meie sõdurid ei tarwitataks mitte mingiks muuks otstarbeks peale õppuse ja riigikaitse. Riigikaitse komisjoni nimel ühinen Wabariigi Walitsuse poolt tehtud parandusega.

Juhataja A. Kerem: Asun hääletamisele. (Hääletatakse § 3 ühes parandusega, millega riigikaitse komisjoni aruandja on ühinenud). Wastu on ainult üks hääl. Sellega on § 3 ja kogu seadus teisel lugemisel wastu wõetud.

S. Koosoleku lõpetamine ja järgmise koosoleku aja küsimus. Täname päewakord on läbi. Kas tehakse ettepanekuid järgmise koosoleku kohta? (Hüüded kohadelt: Jääb juhatusse määrata!) On ettepanek tehtud järgmise koosoleku kokkutsumist juhatusse hooleks jätta. Teisi ettepanekuid ei tehta, mispärast loen selle ettepaneku wastuwõetuks. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 6.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Kerem.**

Sekretäär **A. Tupits.**